

МОНІТОРИНГ ЗАСОБІВ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ З ПРОБЛЕМИ ЗАХВОРЮВАНOSTІ НА НАЙБІЛЬШ СОЦІАЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО ЗНАЧУЩІ ХВОРОБИ ЗА 2011–2014 РР.

¹Український центр наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи
МОЗ України, м. Київ, Україна

²ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», м. Київ, Україна

Мета – провести моніторинг інноваційного забезпечення у сфері охорони здоров'я України з проблеми захворюваності на найбільш соціально небезпечні та соціально значущі хвороби за 2011–2014 рр.

Матеріали та методи. Проаналізовано 378 нововведень, 167 інформаційних листів, 130 методичних рекомендацій. Застосовано методи експертної оцінки, статистичного, системного, структурно-логічного та кластерного аналізу.

Результати. Встановлено, що за період 2011–2014 рр. найбільшу кількість інновацій запропоновано за напрямком «Онкологія» та «Хвороби системи кровообігу».

Висновки. Визначено недостатнє інноваційне забезпечення практичної охорони здоров'я з актуальних питань діагностики, профілактики, лікування та реабілітації хворих унаслідок травм, отруєнь та наслідків дії зовнішніх чинників.

Ключові слова: інноваційне забезпечення, нововведення, інформаційні листи, методичні рекомендації, захворюваність.

Вступ

Однією з найважливіших проблем, які на сучасному етапі розвитку українського суспільства потребують невідкладного вирішення, є захворюваність на найбільш соціально небезпечні та соціально значущі хвороби. Зростання рівня захворюваності на найбільш соціально небезпечні та соціально значущі хвороби є загрозливим у контексті процесів відтворення як населення загалом, так і трудових ресурсів, що в подальшому приведе до загострення негативних тенденцій у динаміці демографічних процесів і до наслідків, які з ними пов'язані (скорочення чисельності працездатного населення, збільшення навантаження на систему охорони здоров'я та пенсійного забезпечення, втрата інтелектуального потенціалу тощо) [2].

За даними ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України», до найбільш соціально небезпечних та соціально значущих хвороб відносяться хвороби системи кровообігу, новоутворення, травми, отруєння та наслідки дії зовнішніх чинників, цукровий діабет (ЦД), туберкульоз, ВІЛ-інфекція/СНІД [3]. Ці хвороби спричиняють негативні соціально-економічні наслідки в суспільстві.

Серед причин смертності населення України за період 2011–2013 рр. перше місце посіли хвороби системи кровообігу. У 2013 р. їх питома вага в структурі смертності становила 66,5%. Друге та третє рангові місця зайняли новоутворення та зовнішні причини смерті відповідно. У 2013 р. питома вага новоутворень у структурі смертності становила 13,9%, питома вага зовнішніх причин смерті – 6,1% [1, 3].

Важливою проблемою сьогодення залишається рівень захворюваності на ЦД. За останні 20 років кількість уперше зареєстрованих випадків ЦД збільшилася на 57,5% (у 1993 р. захворюваність на ЦД становила 115,6, а у 2013 р. – 272,0 на 100 тис. населення). Поширеність ЦД протягом 2011–2013 р. значно зросла (на 8,83%). Така ситуація свідчить про те, що слід більше уваги приділяти розробленню нових технологій профілактики та лікування ЦД і впровадженню їх у практику закладів охорони здоров'я [1].

Досить високими у 2013 р. в Україні були показники захворюваності на туберкульоз – 67,9 на 100 тис. населення (2013 р.). Для порівняння: у Центральній Європі переважав середній рівень захворюваності (10–30 на 100 тис. населення), а в Західній Європі – низький (до 10 на 100 тис. населення).

У теперішній час в Україні залишається напруженою епідемічна ситуація з ВІЛ-інфекції – продовжується поширення ВІЛ серед населення, зростає кількість ВІЛ-інфікованих осіб і хворих на СНІД. У 2013 р. зареєстровано 21 631 новий випадок ВІЛ-інфекції (захворюваність на ВІЛ-інфекцію становила 47,6 на 100 тис. населення), у т.ч. 9362 випадки СНІДу (захворюваність на СНІД – 20,6 на 100 тис. населення) [1, 3].

Впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування в лікувально-профілактичних закладах дасть змогу вирішити проблему вдосконалення діагностики, профілактики та лікування найбільш соціально небезпечних і соціально значущих хвороб, організації своєчасної медичної допомоги населенню.

Мета роботи – провести моніторинг інноваційного забезпечення у сфері охорони здоров'я України з проблеми

захворюваності на найбільш соціально небезпечні та соціально значущі хвороби за 2011–2014 рр.

Матеріали та методи

Експертами Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України проаналізовано основні засоби інноваційного забезпечення у сфері охорони здоров'я України з проблеми захворюваності на найбільш соціально небезпечні та соціально значущі хвороби за 2011–2014 рр.: інформаційні листи (ІЛ), методичні рекомендації (МР), погоджені МОЗ України, реєстри галузевих нововведень за 2011–2013 рр., Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я, за 2014 р.

Застосовано методи експертної оцінки, статистичного, системного, структурно-логічного та кластерного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення

Ретроспективний аналіз засобів наукової комунікації з проблеми найбільш соціально небезпечних і соціально значущих хвороб у сфері охорони здоров'я

України показав, що за 2011–2014 рр. надруковано 167 ІЛ та погоджено в МОЗ України 130 МР.

Вивчення динаміки видання ІЛ вказало на тенденцію до збільшення кількості ІЛ, присвячених проблемам найбільш соціально небезпечних та соціально значущих хвороб, протягом 2011–2013 рр. У 2013 р. запропоновано наукових розробок, висвітлених в ІЛ, на 37,3% більше, ніж у 2011 р. У 2014 р. зменшилася кількість ІЛ, присвячених зазначеним захворюванням, на 25,5% порівняно з 2013 р. (табл. 1).

Установи-розробники найбільшу увагу приділяли проблемам онкології та хвороб системи кровообігу (надруковано 60 і 57 ІЛ відповідно), тоді як інновації з актуальних питань діагностики, профілактики, лікування та реабілітації хворих унаслідок травм, отруєнь та наслідків дії зовнішніх чинників представлені значно меншою кількістю розробок – 15 ІЛ.

Результати проведеного дослідження вказали на тенденцію до зменшення кількості МР, погоджених МОЗ України, за період 2011–2013 рр. У 2013 р. погоджено в МОЗ України 22 МР, що майже вдвічі менше, ніж у 2011 р. – 42 МР. У 2014 р. підвищилася активність наукових установ щодо розробки МР: у МОЗ України погоджено 36 МР із проблеми найбільш соціально небезпечних та соціально значущих хвороб, що на 63,6% більше, ніж у 2013 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість інформаційних листів та методичних рекомендацій із проблеми найбільш соціально небезпечних та соціально значущих хвороб за період 2011–2014 рр.

Клас хвороб та окремих нозологій	загальна	Рік			
		2011	2012	2013	2014
Кількість інформаційних листів					
Хвороби системи кровообігу	57	10	23	17	7
Травми, отруєння та наслідки дії зовнішніх чинників	15	2	5	2	6
Новоутворення	60	17	6	22	15
Цукровий діабет	11	1	6	1	3
Туберкульоз	14	0	4	5	5
ВІЛ/СНІД	10	2	2	4	2
Усього	167	32	46	51	38
Кількість методичних рекомендацій					
Хвороби системи кровообігу	34	9	11	4	10
Травми, отруєння та наслідки дії зовнішніх чинників	14	7	3	3	1
Новоутворення	58	19	12	10	17
Цукровий діабет	11	5	1	2	3
Туберкульоз	6	2	0	1	3
ВІЛ/СНІД	7	0	3	2	2
Усього	130	42	30	22	36

У 2014 р. в МОЗ України погоджено МР на 14,3% менше порівняно з 2011 р., в яких представлені нові наукові розробки з проблем найбільш соціально небезпечних та соціально значущих хвороб.

Найбільша кількість МР за період 2011–2014 рр. присвячена інноваціям за напрямком «Онкологія» – 58 МР, тоді як таким соціально небезпечним та соціально значущим хворобам, як ВІЛ-інфекція/СНІД, туберкульоз, приділена недостатня увага (7 та 6 МР відповідно).

Одним із важливих засобів наукової комунікації є Реєстр галузевих нововведень (далі – Реєстр), який щорічно формувався у 2011–2013 рр. за результатами науково-дослідних робіт, виконаних в установах МОЗ України. З 2014 р. усі повідомлення про нові наукові розробки, які можуть бути використані в закладах практичної охорони здоров'я, увійшли до Переліку наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я, (далі – Перелік), згідно зі спільним наказом МОЗ України та НАМН України від 13.11.2013 р. № 969/97 «Про удосконалення впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 05.12.2013 р. за № 2068/24600.

За період 2011–2014 рр. до Реєстру та Переліку увійшло 378 наукових повідомлень про нові розробки з проблеми найбільш соціально небезпечних та соціально значущих хвороб [4–9]. Найбільша кількість наукових повідомлень за вказаний період присвячена питанням діагностики, профілактики та лікування хвороб системи кровообігу – 150 пропозицій нових наукових розробок.

Ретроспективний аналіз наукових повідомлень, які увійшли до реєстрів 2011–2013 рр. та Переліку 2014 р., показав, що найбільш продуктивним щодо нових розробок із проблеми найбільш соціально небезпечних та соціально значущих хвороб був 2014 р. Кількість повідомлень у 2014 р. перевищувала у 3 рази таку за 2011 р. (табл. 2).

Слід відмітити значне збільшення нових наукових розробок за напрямом «Онкологія» за період 2011–2014 рр. У 2014 р. запропоновано інновацій в онкології в 16,8 разу більше порівняно з 2011 р.

За період 2011–2014 рр. значно зросла кількість пропозицій щодо нових розробок із приводу діагностики, профілактики та лікування ЦД. У 2014 р. запропоновано 19 інноваційних пропозицій, що у 2,4 разу більше, ніж у 2013 р., та у 19 разів більше, ніж у 2011 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість наукових повідомлень про нові розробки з проблеми найбільш соціально небезпечних та соціально значущих хвороб за період 2011–2014 рр.

Клас хвороб та окремих нозологій	Кількість наукових повідомлень				
	загальна	Рік			
		2011	2012	2013	2014
Хвороби системи кровообігу	150	37	34	27	52
Травми, отруєння та наслідки дії зовнішніх чинників	49	7	14	13	15
Новоутворення	115	4	22	22	67
Цукровий діабет	34	1	6	8	19
Туберкульоз	19	1	4	6	8
ВІЛ/СНІД	11	0	6	3	2
Усього	378	50	86	79	163

Встановлено тенденцію до збільшення кількості повідомлень про інновації з проблеми соціально небезпечної хвороби – туберкульозу протягом 2011–2014 рр. Якщо у 2011 р. запропоновано всього 1 нову розробку, то у 2014 р. їх було 8.

Проведене дослідження показало, що протягом 2011–2014 рр. науковцями представлено до розгляду досить мало повідомлень, присвячених питанням діагностики, профілактики, лікування та реабілітації хворих унаслідок травм, отруєнь та наслідків дії зовнішніх чинників. До реєстрів та Переліку увійшло 49 інновацій з указаної проблеми, що у 2,3 та у 3,1 разу менше, ніж із проблем онкології та хвороб системи кровообігу відповідно.

Досить мало інноваційних пропозицій з актуальної проблеми ВІЛ-інфекції та СНІД надійшло від наукових

установ-розробників за період 2011–2014 рр. У 2011 р. не було такої жодної, у 2012 р. – 6 пропозицій, що становило найбільшу кількість порівняно з іншими досліджуваними роками. Далі спостерігалася тенденція до зменшення кількості запропонованих нових розробок, присвячених питанням діагностики, профілактики та лікування хворих з ВІЛ-інфекцією та СНІДом.

Висновки

Моніторинг основних засобів наукової комунікації у сфері охорони здоров'я України з проблеми захворюваності на найбільш соціально небезпечні та соціально значущі хвороби за 2011–2014 рр. показав, що найбільше інновацій запропоновано за напрямками «Онкологія» та «Хвороби системи кровообігу».

Результати проведеного дослідження вказали на значне зростання пропозицій щодо нових розробок із приводу діагностики, профілактики та лікування ЦД, які ввійшли до реєстрів галузевих нововведень 2011–2013 рр. та Переліку наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я, 2014 р.

Встановлено недостатнє інноваційне забезпечення практичної охорони здоров'я з актуальних питань діагностики, профілактики, лікування та реабілітації хворих унаслідок травм, отруєнь та наслідків дії зовнішніх чинників.

Перспективи подальших досліджень

Наукові установи мають приділяти більше уваги вказаній проблемі для поліпшення якості медичної допомоги в лікувально-профілактичних закладах, підвищення рівня здоров'я населення. Реформа системи медичного обслуговування, яка проводиться сьогодні, неможлива без повноцінної, своєчасної та якісної наукової інформації, спрямованої на розробку та впровадження в практику нових технологій.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Назва з екрана.
2. Зибарева О. В. Поширення соціальних хвороб як наслідок акультурації українського суспільства [Електронний ресурс] / О. В. Зибарева // Ефективна економіка. – 2013. – № 9. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua>. – Назва з екрана.
3. Основні показники здоров'я населення та діяльності системи охорони здоров'я України. – Київ : МОЗ України, ДЗ «Центр медичної статистики МОЗ України», 2014.
4. Перелік наукової (науково-технічної) продукції, призначеної для впровадження досягнень медичної науки у сферу охорони здоров'я. – Київ, 2014. – Вип. 1. – 280 с.
5. Реєстр галузевих нововведень. – Київ, 2011. – Вип. 34–35. – 280 с.
6. Реєстр галузевих нововведень. – Київ, 2012. – Вип. 36. – 236 с.
7. Реєстр галузевих нововведень. – Київ, 2012. – Вип. 37. – 228 с.
8. Реєстр галузевих нововведень. – Київ, 2013. – Вип. 38–39, Ч. I. – 194 с.
9. Реєстр галузевих нововведень. – Київ, 2013. – Вип. 38–39, Ч. II. – 214 с.

Дата надходження рукопису до редакції: 01.06.2015 р.

Мониторинг средств инновационного обеспечения в сфере здравоохранения Украины по проблеме заболеваемости наиболее социально опасными и социально значимыми болезнями за 2011–2014 гг.

*А.Е. Горбань¹, Л.И. Закрутько¹,
А.Н. Дзюба², Л.Г. Белан¹*

¹Украинский центр научной медицинской информации и патентно-лицензионной работы, г. Киев, Украина

²ГУ «Украинский институт стратегических исследований Министерства здравоохранения Украины», г. Киев, Украина

Цель – провести мониторинг средств инновационного обеспечения в сфере здравоохранения Украины по проблеме заболеваемости наиболее социально опасными и социально значимыми болезнями за 2011–2014 гг.

Материалы и методы. Проанализировано 378 нововведений, 167 информационных писем, 130 методических рекомендаций. Используются методы экспертной оценки, статистического, системного, структурно-логического и кластерного анализа.

Результаты. Установлено, что за период 2011–2014 гг. наибольшее количество инноваций предложено по направлениям «Онкология» и «Болезни системы кровообращения».

Выводы. Определено недостаточное инновационное обеспечение практического здравоохранения по актуальным вопросам диагностики, профилактики, лечения и реабилитации больных вследствие травм, отравлений и следствий действия внешних факторов.

Ключевые слова: инновационное обеспечение, нововведения, информационные письма, методические рекомендации, заболеваемость.

Monitoring of facilities of the innovative providing in the field of morbidity on most socially dangerous and socially meaningful diseases in Ukraine health care for 2011-2014

*A.Ye. Gorban¹, L.I. Zakrutko¹,
O.M. Dziuba², L.G. Bilan¹*

¹Ukrainian center of scientific medical information and patent-licensed work, Kyiv, Ukraine

²SI «Ukrainian Institute of Strategic Researches Ministry of Health of Ukraine», Kyiv, Ukraine

Purpose – consisted in monitoring of the innovative providing in the field of morbidity on most socially dangerous and socially meaningful diseases in Ukraine health care for 2011–2014.

Materials and methods. There was performed an analysis for 378 innovations, 167 informative letters, 130 methodical recommendations. Methods: of expert estimation, statistical, system, structural, logical and cluster analysis.

Results. Research showed that the greatest number innovations on directions «Oncology» and «Blood circulatory diseases» are presented for period 2011–2014.

Conclusions. The insufficient innovative providing of practical health protection on pressing questions of diagnostics, prophylaxis, treatment and rehabilitation of patients as a result of traumas, poisoning and consequences of action of external factors are defined.

Key words: innovative providing, innovations, informative letters, methodical recommendations, morbidity.

Відомості про авторів

Горбань Андрій Євгенович – к.мед.н., директор Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України; просп. Московський, 19, м. Київ, 04655, Україна.

Закрутько Леся Іллівна – к.мед.н., доц., заступник директора з наукової роботи Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України; просп. Московський, 19, м. Київ, 04655, Україна.

Дзюба Олександр Миколайович – д.мед.н., проф., заступник директора з наукової роботи ДУ «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України»; пров. Волго-Донський, 3, м. Київ, 02099, Україна.

Білан Лариса Григорівна – к.мед.н., н.с. Українського центру наукової медичної інформації та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України; просп. Московський, 19, м. Київ, 04655, Україна.